

Arend Bosma,

Pijnacker, 29-07-2020

Reactie n.a.v. Internetconsultatie Ontwerp-wet collectieve warmtevoorziening

De ontwerp-wet gaat uit van lokale warmtenetten, waarbij een warmtebedrijf voor lange tijd een concessie krijgt voor de hele warmteketen (warmteproductie, - transport en – distributie). Dit beperkt de mogelijkheden voor concurrentie en innovaties: op lokale schaal (zoals al van vele kanten gesignaleerd), maar ook voor grootschalige (open) netten. Over dit laatste onderwerp volgen hierna een aantal opmerkingen.

1. Waarom (ook) grootschalige warmtenetten?

De Kamerbrief ‘Ontwikkeling warmtetransportnet Zuid-Holland’ d.d. 9-9-2019 van minister Wiebes geeft hiervoor een goede motivering:

“Het beoogde warmtetransportnet bestaat uit aan elkaar gekoppelde transportleidingen die distributienetten in o.a. gemeenten als Rotterdam, Den Haag, Delft en Leiden van warmte kunnen voorzien. Met de aanleg kan restwarmte uit het Rotterdams havencomplex nuttig worden aangewend voor de warmtevoorziening aan de gebouwde omgeving, bedrijven en glastuinbouw. Door de verschillende vraagprofielen van deze afnemers kan het net efficiënter gebruikt worden. Op dit warmtetransportsysteem kunnen meerdere warmteaanbieders en - bronnen aangesloten worden. Waar mogelijk wordt deze warmte aangevuld met lokaal te ontwikkelen hernieuwbare bronnen, zoals geothermie. De potentiële omvang van het warmtesysteem maakt de casus Zuid-Holland uniek en bepaalt het bredere maatschappelijk nut en noodzaak. Dat neemt uiteraard niet weg dat ook elders gekeken wordt op welke wijze de energietransitie versneld kan worden.”

Deze gedachte is niet of nauwelijks terug te vinden in de Ontwerp-wet.

Naar verwachting zal de inzet van houtige biomassa voor nieuwe warmteprojecten beperkt gaan worden. Benutting van restwarmte uit de industrie is voor de komende ca. tien jaar de enige andere substantiële CO₂ -vrije optie die beschikbaar te maken is. In geval van grote restwarmtebronnen betekent dit een tendens naar grootschaliger warmteprojecten.

(Terzijde: op pagina 3 van de Memorie van toelichting wordt opgemerkt:

“Warmtelevering kent doorgaans een lokaal karakter als gevolg van de relatief grote temperatuurverliezen die optreden bij het transport van warmte.”

Dit is niet juist: warmte is met gering temperatuurverlies tientallen km's te transporteren, warmteverliezen treden op in het distributienet.)

Qua **leveringszekerheid** is een warmtesysteem met meerdere bronnen van diverse aard inherent beter dan een lokaal warmtenet met één of een paar bronnen, ook al is een aangewezen warmtebedrijf hiervoor integraal verantwoordelijk.

2. Concurrentie, open net, Third Party Access (TPA)

De mogelijkheid tot verbetering en verduurzaming van warmtesystemen, onder meer door nieuwe warmtebronnen aan te sluiten, betekent een belangrijk potentieel voor innovatie. Een geschikt (markt)model (met gereguleerde of onderhandelde toegang voor nieuwe toetreders) hiervoor bestaat nog niet, onafhankelijk netbeheer lijkt hoe dan ook logisch. Warmtenetten

binnen de glastuinbouw maken nu soms al deel uit van een vorm van onderlinge energiehandel (ECW – Wieringermeer).

Gelet op de diversiteit van warmtevraag en -aanbod zou Nederland op dit gebied binnen Europa voorop kunnen gaan lopen (een uitzonderlijke rol wat warmte betreft).

De Memorie van toelichting (pagina 4) is hierover terughoudend:

“Als gevolg van het doorgaans beperkte aanbod van lokale warmtebronnen en de complementaire werking van deze bronnen binnen een warmtesysteem is de ontwikkeling van een effectief concurrerende markt voor warmte(bronnen) niet aannemelijk.

Van keuze voor de verbruiker zal daardoor geen effectieve prikkel uitgaan op bijvoorbeeld de prijsvorming of de kwaliteit van de geleverde warmte. De voordelen van een scheiding van productie en levering enerzijds en transport (de netten) anderzijds, zoals in de elektriciteit- en gasmarkt, wegen dan naar verwachting ook niet op tegen de nadelen.³ Alleen in geval van zeer grote warmtesystemen kunnen de potentiële kostenbesparingen wel opwegen tegen de extra lasten.⁴”

Hierbij wordt verwezen naar:

³ SEO (2018), Belang bij splitsing in de warmtemarkt;

⁴ Pöyry(2018), Third-party access to district heating networks.

N.a.v. deze rapporten het volgende:

- De afwegingen in **SEO (2018)** zijn vooral gebaseerd op (on)mogelijkheden onder de huidige omstandigheden binnen de energiemarkt. Maar onder meer een warmtewet zou er juist op gericht moeten zijn, waar nodig, bij te dragen aan gunstiger omstandigheden.

- **Pöyry (2018)** onderzoekt de wenselijkheid van TPA in Finland voor een klein, een middelgroot en een groot warmtenetwerk.

Conclusies uit de situatie in Finland gelden niet één-op-één voor Nederland:

- Finland kent een volgroeide collectieve warmtemarkt (aandeel bijna 50%), in Nederland zijn warmtenetwerken ondergeschikt (aandeel 5%) – dit is een kans, want groei (een groter wordende koek) betekent extra ruimte voor nieuwe spelers. (Daarbij kent Nederland ook hogere energiedichtheden aan vraag- en aanbodzijde.)
- In Finland scoorde alleen restwarmte vanuit industrie of datacenters gunstig voor toetreding tot alle drie categorieën netwerken. Maar volgens (Pöyry) worden in Finland nabijgelegen grote restwarmtepotentiëlen al grotendeels benut in warmtenetwerken. In Nederland is dit niet bepaald het geval, zoals bekend.

Geconcludeerd kan worden dat de onderbouwing van het standpunt over concurrentie, open net en TPA in de memorie van toelichting nogal mager is.

3. Ophaalrecht restwarmte

Artikel 6.1 beschrijft het ‘ophaalrecht’ voor restwarmte door een warmtebedrijf. Drie kanttekeningen hierbij:

- In geval van een grote warmtebron voor een grootschalig warmtenet kunnen er meer partijen betrokken zijn dan één (ook in dit geval ‘integraal’?) warmtebedrijf. Zie de huidige rol van Gasunie als ontwikkelaar en beoogd onafhankelijk netbeheerder van het net WarmtelinQ in Zuid-Holland.
- Zeker in geval van een grote bron voor een grootschalig warmtenet is een *overeenkomst* tussen een leverancier en een warmtebedrijf een understatement. In feite is een intensief voorafgaand proces van *planontwikkeling* nodig waarin beide partijen actief participeren en in hoge mate transparant naar elkaar zijn, om tot een goed project te kunnen komen. Dit geldt zeker als flinke investeringen nodig zijn voor de warmteuitkoppeling, zoals bijvoorbeeld bij olieraffinaderijen en proceschemie.

(Energie-intensieve bedrijven lijken bereid te zijn hun restwarmte ‘gratis’ te leveren. Zullen ze ook bereid zijn tot de nodige transparantie en een actieve inzet voor planontwikkeling?)

- De werkwijze volgens artikel 6.1 is al in 2006 een keer in praktijk gebracht, met negatief resultaat:

Voor warmtelevering vanuit de Shell-raffinaderij aan Rotterdam is in 2006 een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen Shell, en onder meer gemeente Rotterdam, provincie Zuid-Holland, Eneco en Nuon. Hoofdpijnen van deze samenwerkingsovereenkomst:

- Het hiertoe op te richten Warmtebedrijf Rotterdam financiert de uitkoppeling van warmte (80 MW) vanuit de raffinaderij (de engineering van de uitkoppeling is verzorgd door Shell), de van Shell te ontvangen warmte is vervolgens gratis.
- Aanleg van een warmteleiding tussen de Shell raffinaderij en Rotterdam-Zuid.

De kosten van de warmteuitkoppeling bij Shell bleken veel hoger uit te vallen dan begroot (door Shell), waarna het Warmtebedrijf het project in 2007 moest beëindigen.

De ‘sunk costs’ waren voor rekening van het Warmtebedrijf.

Volgens een evaluatie (door KPMG) lagen bij de gekozen opzet alle risico’s bij het Warmtebedrijf.

Het verdient aanbeveling om in verband met het ophaalrecht nog eens goed te bekijken hoe vergelijkbare problemen in de toekomst kunnen worden voorkomen.